

Murányi
Gábor

A sajtó szövedéke

Huszadik századi
laphistóriák

Kronosz Kiadó

MURÁNYI GÁBOR

A sajtó szövedéke

Murányi Gábor

A sajtó szövedéke

Huszedik századi laphistóriák

Kronosz Kiadó

Pécs, 2018

Jelen elektronikus kiadvány a Kronosz Kiadó gondozásában
2018-ban megjelent nyomtatott kötet változatlan kiadása

pdf ISBN 978-615-6027-25-2

A szerző fotóját Túry Gergely készítette

© Murányi Gábor

© Kronosz Kiadó

Tartalom

[Előhang]	9
-----------------	---

HÓDOLAT / minden időben

„Minden cicoma és hangosság nélkül”. A hódolat ünnepe Horthy Miklós országglásának huszadik évfordulóján	13
A hűség és a hála napja: december 21. Az 1949-es sztálini bornírtság-verseny	18
Meghalt mélyeséges megrendelésre. Magyarországi gyász Sztálinért	23
Túlteljesítési napló. Rákosi Mátyás 60. születésnapja	28

LAPOK, ESETEK / hatalom és sajtó

Házasság elcsalt pályázatra. Kirakatesküvő 1932-ben (Színházi Élet)	37
Testi Hírlap. Élv (és) irodalom az 1930-as években (Új Magazin)	42
Sajtó présben. A kormánylapok összevonása 1936-ban	48
Az utolsó (sajtó)békeév táncrendje. Újságírók báli gondolatai 1937-ből	53
Üldözői mánia. Az Egyedül Vagyunk históriája	61
Hólyagok ámokfutása. A Magyarság szélsőjobbra puccsolása	65
A kamara haszna. A sajtószékház első lenyúlása 1941-ben	69
„A zsidók alaposan próbára teszik a türelmünket”. Sajtószeme 1944-ből	72
Lelkes képek homályos háttérrel. A Mafirt képszolgálat, 1945–1947	78
A sorok rendezése. A sajtó megregulázása 1956 után	86
Meghódított partvonal. Az Élet és Irodalom indulása	90
Lapzárta. Az Irodalmi Újság 33 éve	95
Őshekkelés. Amiért fél évvel később indult a Kortárs	110
Mesterkém vagy Hány János? A hiányos Szabó Miklós-sztori a sajtóban	114
Eladott példányok. Az emigrációból hazaszédített Látóhatár	119

Magyar kozmonauta a zúrben. A szovjet-magyar űrrepülés kulisszatitkai (1979, 1980)	125
„Súlyos politikai hiba”. Igazoló jelentések az 1970-es évekből	132
Döntésre érett kádercserék. Főszerkesztők leváltása 1982-ben	152
„...porod is neki szolgál”. Illyés Gyula temetésének sajtóterve	159
Pergőtűzek krónikája. Sára Sándor világháborús filmjének és könyvének hányattatásai	166
Sorkövetők. A Beszélő és a hatalom	172
Beszóltak. A Beszélő Kádár Jánosról	178

VOLT EGYSZER.../ egy Magyar Nemzet

A lemondólevél – és háttere. Pethő Sándor és a Magyar Nemzet 1940-ben	185
Egy ismeretlen Szekfű Gyula-levél. Adalékok a Magyar Nemzet 1943-as főszerkesztőváltásához	191
„Át olvasás után kérem az írást megsemmisíteni!” Két újvidéki olvasói levél 1942-ből	201
Sorokba szorították. Áthallásos újságírás a régi Magyar Nemzetben	209
Nyomozás egy álnév körül. A „Régi magyar” a Magyar Nemzetben	213
Magasnyomás. A Magyar Nemzet és a hatalom	218
Olvasói üzenetek a „hírlapíró kartársnőnek”. Kordokumentumok Ember Mária 1956-os levelesládájából (A Sántha-ügy)	227
Vádlott a Magyar Nemzet? Egy per előkészületei 1957-ben	236
„A riport nem felelt meg a Hazafias Népfrent politikájának”. A Magyar Nemzet Seress-ügye 1972-ben	246
Esszék és sasszék. Illyés Gyula karácsonyi cikkei a Magyar Nemzetben	253
„Régi és jó személyes kapcsolataink folytatódnak”. Kádár János és Pethő Tibor levélváltásai	259
„Cikked felelevenítette lelkifurdalásomat”. Szabó Zoltán levele Vásárhelyi Miklóshoz 1978-ból	271
Mulasztásos kegyeletsértés. A falukutató méltatlan nekrológja (Szabó Zoltán halálhíre a Magyar Nemzetben)	275
Mit kínált a Magyar Nemzet? Lakitelek és Pozsgay Imre	278

TARTALOM

ELŐDÖK / meséltek

„Becsülettel eleget tettünk vállalt feladatunknak” Tempefői – Sibelka-Perleberg Arthur (1988)	285
„Pedig Bánfalvy Szilárd én voltam”. Weninger Antal (1988)	292
„Érezhetővé vált valami nagy-nagy veszély”. Udvary Gyöngyvér (1988)	299
Útközben – a Szabad Ifjúságtól a Magyar Ifjúságig. Csátár Imre (1986)	305
„Az ember nem utasíthatja vissza a saját rehabilitációját”. Interjútorzók Ember Máriával	311

PORTRÉK / közelítések

Kettős dráma. Zsolt Ágnes – Zsolt Béla	343
A konok. Méray Tibor	353
Homo politicus mint sajtótörténész. Vásárhelyi Miklós	364
Egy jelszó bűvöletében. Ruffy Péter	372
Az írások első megjelenési helye	387
Lapmutató	389
Névmutató	393
A szerző múltbongésző kötetei	405

[Előhang]

Szöszmötölve e kötet írásain, minduntalan úrrá lett rajtam a rég ismerős érzés: lezárhatatlan. Lezárhatatlan, mert a sajtó szövedéke is „mindig fölfeslik valahol”.

Több mint négy évtizede élek a sajtóban – és a sajtóból, amelynek jelenénél talán csak a múltja érdekel jobban. Terveztem, hogy megírom első szellemi műhelyem, a *Magyar Nemzet* történetét. Terveztem, hogy összefoglalom az irányított sajtó történetét. Szorgosan és szisztematikusan gyűjtöttem hosszú éveken át az ezzel kapcsolatos adalékokat, lapszámok ezreit lapozgattam, könyvtáraztam, levéltáraztam, interjúztam, kértem és nyertem bebocsátást magánarchívumokba. S miközben sorra jelentek meg cikkeim, forrásközleményeim, egyre nyilvánvalóbb lett számomra a befejezhetetlenség. Merthogy a kikutatott és/vagy a szerencsés véletlenek során hozzám keveredett iratok és az ezek alapján felfedezett összefüggések legtöbbször újabb megválaszolandó kérdéseket vetettek fel.

Az általam megtalált és helyükre illesztett puzzle-darabkáktól azt remélem, hogy töredékességük ellenére is felvázolnak, de legalábbis felvillantanak valamit a megbicsaklott 20. század sajtójának szövevényes történetéből. Hogy írásról írásra kiegészítik egymást, egymásra is reflektálnak. Ezek a reflexiók itt-ott óhatatlanul ismétlések formájában jelentkeznek. Az e kötetbe gyűjtött egy híján félszáz írás az elmúlt három évtizedben kilenc lapban és kilenc könyvben jelent meg. Szövegükön az apróbb csiszolásokon túl érdemben nem változtattam, lábjegyzetekkel viszont több esetben kiegészítettem őket. (A bibliográfiai adatokat a könyv végén találja az olvasó.)

Bő évtizeddel ezelőtt *A múlt szövedéke* című kötetem utószavát azzal zártam, hogy „a szokásos indoklások nélkül, ábécérendbe szedve” köszönöm meg a segítségét mindazoknak, akik nélkül az a szívemnek oly kedves könyv nem jelenhetett volna meg. Ezt a „hagyományt” folytatva mondok most is köszönetet barátaimnak, kollégáimnak és önzetlen támogatóimnak: Bárány Mártának, Bartal Csabának, Ember Máriának (†), Erőss Zsoltnak, Gyarmati Györgynek,

ELŐHANG

Horváth Mihálynak (†), Illényi Balázsnak, Katona Ferencnek, Marabunak, Murányi Zsuzsának, Murányiné Török Zsuzsának, Nádra Valériának, Nyerges Andrásnak, Radó Júliának, Tálás Andreának, Tokaji Nagy Erzsébetnek, Túry Gergelynek, Váczy Ludmillának, Várallyay Andreának, Vince Mátyásnak és Varga Lászlónak (†).